

KONSTYTUCJA WYKŁAD Z 22-05-09R

SĄDY I TRYBUNAŁY

Wymiar sprawiedliwości RP sprawują:

- Sąd Najwyższy
- Sądy Powszechne
- Sądy Administracyjne
- Sądy Wojskowe

Sądy stanowią zarówno czynnik równowagi pomiędzy władzą ustawodawczą i wykonawczą oraz pełnią funkcję gwaranta realizacji Konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela.

Konstytucja nie określa struktury Sądów stanowi jedynie, że struktura ta musi obejmować co najmniej 2 szczeble.

I. SĄDY POWSZECHNE

Zgodnie z prawem o ustroju Sądów Powszechnych **Sądami Powszechnymi są;**

1. Sądy Rejonowe
2. Sądy Okręgowe
3. Sądy apelacyjne

SĄD REJONOWY tworzy się dla jednej lub większej liczby gmin lub dla części gminy (jest to sąd pierwszej instancji) jest do 320 sądów.

SĄD OKRĘGOWY jest sądem wyższego stopnia. Jest 40 sądów okręgowych w Polsce.

SĄDY APELACYJNE tworzone są dla obszaru obejmującego kilka okręgów. Pełnią one zadania sądów drugiej instancji ponieważ rozpatrują apelacje od orzeczeń sądu okręgowego działającego w pierwszej instancji.

II. SĄDY WOJSKOWE

- Wojskowe Sądy Garnizonowe
- Wojskowe Sądy Okręgowe

Są to Sądy karne właściwe w sprawach o przestępstwach popełnione przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej (a także niektóre przestępstwa popełnione przez cywilnych pracowników wojska oraz żołnierzy Sił Zbrojnych państw obcych).

III. SĄDY ADMINISTRACYJNE

- Naczelny Sąd Administracyjny
- Wojewódzkie Sądy Administracyjne

Podstawowym zadaniem Sądów Administracyjnych jest kontrola działalności adm. publicznej, rządowej i samorządowej.

Trzy typy spraw, którymi zajmują się Sądy Administracyjne:

1. W sprawach skarg na decyzje administracyjne i inne postanowienia w postępowaniu adm. Skargę do Sądu Adm. można nieść dopiero po wyczerpaniu drogi postępowania przed Organami administracji i Samorządowymi Kolegiami Odwoławczymi. Skarga wnoszona jest do **Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego**, a od jego wyroku przysługuje **skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego(NSA)**
2. Sądy Administracyjne orzekają w sprawach skarg na **Akty prawa miejscowego**
3. Sądy Administracyjne rozstrzygają sprawy o właściwość między **Organami jednostek Samorządu Terytorialnego** i między **Samorządowymi Kolegiami Odwoławczymi**, a także spory kompetencyjne między **Organami jednostek Samorządu Terytorialnego** a **Organami Administracji Rządowej**.

Naczelny Sąd Administracyjny sprawuje nadzór nad działalnością Sądów Adm. w zakresie orzekania.

Prezes NSA jest wybrany na 6- letnią kadencję przez **Prezydenta RP** spośród dwóch kandydatów przedstawionych przed zgromadzeniem ogólnym Naczelnego Sądu Administracyjnego

IV. SĄD NAJWYŻSZY

Pierwszym podstawowym zadaniem SN jest sprawowanie nadzoru orzeczniczego nad działalnością Sądów Powszechnych i Sądów Wojskowych. SN rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądowych (skarga kasacyjna)

Drugą formą działalności SN jest podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne budzące wątpliwości bądź rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy dzieli się na 4 izby:

- cywilną
- karną
- wojskową
- pracy, ubezpieczeń społecznych i spraw publicznych

Na czele każdej Izby stoi Prezes Sądu Najwyższego powoływany przez Prezydenta RP

Na czele Sądy Najwyższego stoi **Pierwszy Prezes** a organami Samorządu Sędziowskiego są Zgromadzenia ogólne oraz Kolegium Sądu Najwyższego;

Pierwszy Prezes SN jest wybierany na **6 letnią kadencję** przez Prezydenta RP spośród 2 kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie ogólne SN

Pierwszy Prezes SN jest z urzędu przewodniczącym **TRYBUNAŁU STANU** oraz członkiem Krajowej Rady Sądownictwa

KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA KRS

Jest organem kolegialnym o szczególnym charakterze.
W jej skład wchodzi przedstawiciele wszystkich 3 władz.

Zadaniem KRS jest

- pośredniczenie w podejmowaniu przez egzekutywę i legislatywę najważniejszych decyzji dotyczących sądownictwa.
- reprezentowanie interesu władzy sądowniczej
- ochrona niezawisłości sędziów i nie zależności sądów

Kompetencje Rady związane są również ze sprawami personalnymi sądownictwa. Rada przedstawia bowiem Prezydentowi wnioski w sprawie powołania Sędziów. Rada wyraża także opinie co do propozycji zmian ustroju Sądów.

Krajowa Rada Sądownictwa składa się:

1. **Pierwszego Prezesa SN** Ministra Sprawiedliwości Prezesa NSA I osoby powołanej przez Prezydenta RP

2. 15 członków wybranych spośród Sędziów Sądu Najwyższego, Sądów Powszechnych, Sądów Adm. i Sądów Wojskowych
3. 4 członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz 2 członków wybranych przez Senat spośród Senatorów.

Kadencja wybranych członków KRS trwa 4 lata.

SĘDZIOWIE

Zgodnie z Konstytucją Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

Niezawistość oznacza niezależność Sędziego zarówno od stron sporu, jak i od organów państwa. Gwarancje niezawisłości sędziego powinna realizować się w bezstronność sędziego. Jedyną z podstawowych przesłanek niezawisłości Sędziowskiej jest stworzenie takich warunków sprawowania urzędu, aby Sędzia nie był poddany naciskom.

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta RP na wniosek KRS.

Gwarancje niezawisłości sędziowskiej zapewniają możliwość bezstronnego orzekania i rozstrzygania sporów sądowych.

Gwarancje niezawisłości Sędziów

- Sędziowie są powoływani na czas nieokreślony
- Sędzia może być złożony z urzędu jedynie w sytuacjach wyjątkowych np. orzeczeniem Sądu Dyscyplinarnego
- Sędzia nie może zostać wbrew własnej woli przeniesiony do innego sądu lub na inne stanowisko
- immunitet sędziowski
- za naruszenie obowiązków sędziowskich ponoszona jest odpowiedzialność wyłącznie przed Sądami Dyscyplinarnymi wyłonionymi z Sędziów. Podobnie za wykroczenia sędzia odpowiada przed Sądem Dyscyplinarnym
- zakaz łączenia stanowisk
- apolityczność - Sędzia nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego, ani nie może prowadzić działalności publicznej nie dającej pogodzić się z pełnioną funkcją.
- ustawy zapewniają Sędziom odpowiedni status materialny i odpowiednie zasady wynagradzania.

Konstytucyjne zasady działania Sądów

- i. **Zasada dwuinstancyjności** zakłada, że każdej sprawie należącej do właściwości Sądów musi istnieć proceduralna możliwość odwołania się do sądów drugiej instancji o zbadanie prawidłowości orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji.
- ii. **Zasada udziału obywateli** w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ławnicy występują w sądach powszechnych I wojskowych. Ławnicy sądów powszechnych są wybierani przez Rady Gmin z obszaru działania danego sądu. Udział ławników jest ograniczony do Sądów drugiej instancji
- iii. **Zasada jawności rozprawy**- oznacza umożliwienie publiczności dostępu na rozprawę i obserwowanie przebiegu rozprawy. Ogłoszenie wyroku zawsze następuje jawnie.
- iv. **Zasada prawo do Sądu**- co oznacza, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły Sąd.

Treścią prawa do Sądu jest:

- prawo dostępu do Sądu czyli takie ukształtowanie właściwości Sądów, by żadna ze spraw dotyczących jednostki nie była z tej właściwości wyłączona.
  - prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej
  - prawo do uzyskania wyroku sądowego, które oznacza możliwość sprawnego uzyskania wyroku sądowego oraz późniejsze egzekwowanie tego wyroku.
- v. **Prawo do obrony**- odnosi się tylko do postępowania karnego, ale dotyczy wszystkich stadiów tego postępowania. Prawo to oznacza prawo do posiadania obrońcy z wyboru, a jeżeli nie pozwala na to sytuacja materialna prawo do obrońcy z urzędu.
- Prawo do obrony oznacza również takie ukształtowanie procedury karnej, które umożliwi oskarżonemu możliwość występowania oskarżonego do pełnoprawnego uczestnika procesu (oparcie tej procedury na **zasadzie kontrydiktoryjności**)-tzn, że są dwie strony, które się spierają, mają inicjatywę dowodową prowadzą postępowanie, a sąd tylko ocenia, który zajmuje stronę arbitra czyli mamy sędziego, osoba cywilna oskarżona i prokuratura.

TRYBUNAŁ STANU

Jest odrębnym organem władzy sądowniczej. Zarówno Trybunał Konstytucyjny jak i Trybunał Stanu nie są sądami w rozumieniu Konstytucji i w związku z tym nie sprawują tak rozumianego wymiaru sprawiedliwości.

W skład TS wchodzi

- **Przewodniczący (to Prezes Sądu Najwyższego)**
- **2 zastępców przewodniczącego**
- **16 członków** wybieranych przez Sejm z poza grona posłów i senatorów na czas trwania kadencji Sejmu.

Zastępcy przewodniczącego oraz co najmniej połowa członków TS powinna mieć kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego.

Członkom TS przysługuje **immunitet** oraz przywilej **nietykalności osobistej**. **Przed TS** określone osoby ponoszą **odpowiedzialność za naruszenie Konstytucji lub ustawy w związku z zajmowanym stanowiskiem lub zakresie swojego urzędowania**. Odpowiedzialność Konstytucyjna ma charakter podmiotowo- ograniczony co oznacza, że odpowiedzialność ponoszą tylko podmioty wskazane w Konstytucji.

Zakres Podmiotowy czyli osoby:(czyli kto)

1. Do pierwszej grupy zaliczmy
  - Prezydenta RP
  - Marszałka Sejmu i Senatu, jeżeli zastępuje Prezydenta RP(w czasie trwałej lub częściowej niezdolności Prezydenta RP)
2. Do drugiej grupy należą osoby pełniące najwyższe stanowiska państwowe
  - Prezes RM i członkowie RM i wszystkie osoby wchodzące w skład RM
  - Prezes Narodowego Banku Polskiego
  - Prezes NIK- Najwyższa Izba Kontroli
  - członkowie KRRiT - Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
  - Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych (może być powołany tylko na czas wojny ponieważ Prezydent RP jest Najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych)

Zakres przedmiotowy odpowiedzialności Konstytucyjnej obejmuje:

- I. odpowiedzialność za popełnienie **DELIKU KONSTYTUCYJNEGO** to znaczy czynu, który nie jest przestępstwem, spełnia jednocześnie dwie przesłanki:
  1. **czyn ten polega na naruszenie Konstytucji bądź Ustawy**
  2. **popełnienie czynu jest związane z wykonywanym urzędem** tzn czyn zostaje popełniony w zakresie urzędowania danej osoby (osoba działa w ramach kompetencji ale z naruszeniem prawa np. Prezydent ma prawo skrócić kadencję Sejmu w dwóch 2 przypadkach obligatoryjnym i fakultatywnym, a pomimo to skraca kadencję Sejmu, bądź **czyn zostaje popełniony w związku z zajmowanym stanowiskiem**, gdy osoba podejmuje działania poza swymi kompetencjami (jest to możliwe w związku z zajmowanym stanowiskiem)
- II. Obok odpowiedzialności Konstytucyjnej określone osoby mogą ponosić odpowiedzialność przed TS za popełnione przestępstwa.

Odpowiedzialność ta ma charakter zupełny w przypadku Prezydenta RP. Prezydent może być pociągnięty do odpowiedzialności za popełnione przestępstwo tylko przed TS.

W odniesieniu do członków RM odpowiedzialność dotyczy tylko przestępstw popełnionych w związku z zajmowanym stanowiskiem. (wzięcie łapówki)

Posłowie i Senatorowie mogą ponosić odpowiedzialność przed TS za naruszenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej związanej z osiągnięciem korzyści z majątku skarbu państwa lub samorządu terytorialnego. Za naruszenie tych zakazów poseł lub senator może być pociągnięty do odpowiedzialności przed TS, który orzeka w przedmiocie pozbawienie mandatu.

POSTĘPOWANIE PRZED TRYBUNAŁEM STANU

1. Faza **zgłoszenie wstępnego wniosku** jest to inicjatywa zobowiązująca Sejm lub Zgromadzenie Narodowe do rozpatrzenia zasadności postawienia danej osoby w stan oskarżenia.

Prawo do wystąpienia z wnioskiem wstępnym przysługuje grupie członków Zgromadzenia Narodowego w przypadku postawienia w stan oskarżenia Prezydenta RP.

W sprawach dotyczących członków RM przysługuje prawo do wystąpienia z wnioskiem Prezydentowi RP, grupie co najmniej 115 posłów lub Komisji Śledczej

2. Faza **postępowanie w Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej** (badane są akta, przedstawiane są dowody, analiza tych dowodów)
Na podstawie zgromadzonego materiału Komisja uchwala sprawozdanie wraz z

wnioskiem o postawienie danej osoby w stan oskarżenia albo o umorzenie postępowania w sprawie.

3. Faza postępowania to **postawienie w stan oskarżenia**

Następuje w drodze podjęcia uchwały przez dany organ.

W przypadku Prezydenta RP uchwały ZN podjęte większością co najmniej 2/3 ustawowej liczby członków na wniosek co najmniej 140 członków ZN.

Natomiast decyzję o postawienie w stan oskarżenia członka RM podejmuje Sejm większością 3/5 ustawowej liczby posłów.

Natomiast dla pociągnięcia do odpowiedzialności pozostałych osób wystarcza w Sejmie bezwzględna liczba głosów oddanych w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Podjęcie uchwały o postawienie w stan oskarżenia powoduje zawieszenie danej osoby w sprawowaniu urzędu.

4. Faza- **postępowanie przed Trybunałem Stanu** ma charakter dwu instancyjny

- w pierwsza instancja orzeka w składzie 5 osobowym
- w druga instancja orzeka w składzie 7 osobowym

Kary orzekane przed Trybunałem Stanu

Jeżeli dany czyn wypełnia znamiona przestępstwa wówczas TS wymierza kary przewidziane w ustawach karnych (oprócz kar przewidzianych w ustawie o Trybunale Stanu).

Jeżeli natomiast czyn nie wypełnia znamion przestępstw wówczas TS wymierza następujące kary:

1. Utratę biernego i czynnego prawa wyborczego na okres od 2- 10 lat
2. Zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych lub w organizacjach społecznych.
3. Utratę wszystkich lub niektórych orderów i odznaczeń oraz utratę zdolności do ich uzyskania.

W każdym przypadku, gdy TS uzna, że oskarżony popełnił Delikt Konstytucyjny lub przestępstwo, orzeka utratę urzędu lub stanowiska. Z uwagi na szczególne okoliczności TS może odstąpić od wymierzenia kary i poprzestać jedynie na stwierdzeniu winy oskarżonego.